

tantum vigilandum est in orationibus et subveniendum sacrificio singulari, qui in locis purgatoriis emundantur; ut benignus Pater poenitentiam eorum in satisfactionem, et hanc in glorificationem cito convertat. Curre iterum per istos intuitu pietatis, et lac sarcinam tuam, affectum compatiendi.

7. Quarta est regio gehennalis: regio dura, extimescenda; terra afflictionis et oblivionis, terra miseriarum et tenebrarum, terra turbinis et caliginis, terra maledictionis et mortalitatis, terra sitis et famis, terra combustionis **791** et frigoris, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Tota tremo atque horreo ad memoriam regionis istius, et concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis qui non succenditur; vermis qui non moritur; frigus horrendum. Ibi fetor intolerabilis exoritur, percutientes mallei resonant incessanter, obfusae tenebrae cumulatius indensantur. Illic confusio peccatorum, horribiles facies daemonum, inextricabilium vinculorum fertilis multitudo. Ibi fletus et stridor dentium, planctus et gemitus; et alternantia mala impios sine pietate discerpunt. Nihil sic valet ad extirpandas voluptatum radices, quam istorum memoria, et recordatio vulnerum Domini mei, qui stetit ante iudicem, qui alapas accepit, qui flagellatus et consputus est; qui coronatus spinis, qui colaphis caesus, qui suspensus in ligno, cui pendenti insultatum est: qui mortuus in cruce, qui lancea percussus, qui sepultus; qui resurrexit, qui ascendit ad caelos, qui fecit nos regnum et sacerdotes Deo et Patri. Curre per has tumultuantes nudinas, ut vivus descen-

das in infernum; et fac sarcinam tuam, odium peccati.

8. Quinta regio est paradus supercaelestis; regio beata et gloriosa, plena voluptatis et gratiae, suavitatis et laetitiae, benignitatis et gloriae. Ibi requies a labore, jucunditas de novitate, de aeternitate securitas. Illic omnes vivunt, nullus moritur, omnes exsultant in voce exultationis. Intraverat David in sanctuarium ejus, et mente excesserat Deo: nec tamen aliquid aliud potuit asportare, nisi, quia *gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei* (Psal. LXXXVI, 3); et illud, *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in saecula saeculorum laudabunt te* (Psal. LXXXIII, 5). Nescio quid magnum promittitur, videre Deum, et laudare. Laetatus sum et ego in his quae dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus (Psal. CXXI, 1). Jam stamus in atriis Jerusalem; jam de vestibulo magnae civitatis gaudia somniamus [al. seminamus]. Curre igitur et per regionem istam; et fac sarcinam tuam, amorem Dei.

9. Negotiamini ergo donec veniat homo ille nobilis, qui abiit in longinquam regionem, accipere regnum et reverti. Revertetur plane, et tunc cum usuris exiget pecuniam quam tradidit nobis. Nihil perdit, nihil obliviscitur, nihil impunitum relinquit.

10. Supplicemus igitur confessori, ut Redemptori nostro, amico suo, pro nobis hodie supplicare dignetur, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

IN ANTIPHONAM SALVE REGINA SERMONES IV.

792 Quamvis nonnulla in his sermonibus adducantur ex Bernardo, ut sermone tertio, et tamen constantanter abjudicandi sunt, tum ob styli et genii diversitatem, tum ob frequentes poetarum citationes, quibus S. doctor rarius uti solet. Bernardo archiepiscopo Toletano tribuuntur a Claudio de Rota, in *Notis ad Pseudo-Luitprandum*, pag. 451: ubi auctor praedictae antiphonae Petrus Compostellanus appellatur. Huic posteriori sententiae praevit Guillelmus Durandus in *Rationalis libro IV, cap. 29*: « Petrus vero Compostellanus episcopus fecit illam » antiphonam, *Salve, Regina misericordiae, omisso « mater, » uti etiam in Sermonibus praedictis. De hac antiphona lege librum II de Vita S. Bernardi, auctore Joanne Eremita n. 7. (Vide notam infra.)*

SERMO I.

1. « Salve, Regina misericordiae, vita dulcedo, et spes nostra, salve. » Domina, labia mea aperies. Dominus tecum, et tu mecum. Dignare me laudare te. Sub tuam protectionem confugio, ubi virtutem

acceperunt infirmi. Esto mihi turris fortitudinis a facie inimici. Te nostra vox primum sonet, et ora solvamus tibi. Dulce canticum ac nobilissimum melos, quod in honorem sanctae Mariae quater in anno Ordo noster devotissime concinit (67), ad aedificatio-

(67) Nimirum in quatuor sollemnitatibus in honorem beatae Virginis tunc temporis institutis, Purificatione, Annuntiatione, Assumptione et Nativitate: nam aliae postmodum inductae sunt. Sed de quo tandem Ordine intelligendus hic locus? Hujus usum

Antiphonae auctore Petro Venerabili apud Cluniacenses fuisse receptum in festis praecipuis, Statutum ejus ultimum fidem facit; quod etiam de ordine Cisterciensi mox dicetur.

nem nostram discutiendum, fratres, assumpsimus, quia speciali dulcedine multa refertum masticatione continua reperimus. Nam a summis labiis canticum istud effusum venit. Habet enim fundamentum : fundamentum ejus in montibus sanctis ; fundamentum ejus internæ dulcedinis suavitas est. Et ubi hæc nisi in montibus sanctis, hoc est in mentibus nostris ? A sanctis compositum, a sanctis institutum (68), digne frequentabitur etiam a sanctis. Et vere nisi a religiosis et affectione sancta ferventibus, nec subtiliter intelligi, nec efficaciter poterit decantari. Est enim tam suave ad gratiam, tam fecundum ad sensum, tam etiam profundum ad mysteria. Tale enim est, quo l a nobis considerari et discuti, prout dignum est non valeat. Ex eo autem quod suaviter sonat, mulcet affectum, et de sensuum ubertate mentem impinguat, et in Sanctam sanctorum, Advocatam scilicet nostram, dum eam quasi præsentem salutat, omnia interiora nostra medullitus inflamat. Oportet enim ut nobis præsentem esse dicamus, quam præsentem salutamus ; et totam animæ nostræ trinitatem in eam dirigamus, quam tam devotissimis precibus exoramus. Agnoscit certe, et diligit diligentes se, et prope est in veritate invocantibus æ : præsertim his quos videt sibi conformes factos in castitate et humilitate ; si tamen charitatem adjecerint, et totam spem suam, post Filium suum, in ea posuerint, et toto corde quæsierint, orantes et frequenter dicentes : « Subveni, Domina, clamantibus ad te jugiter. » (*Ex Resp. Eccl. de B. Virg.*) Non aspernatur affectum prædulcem, ingens desiderium, inundationem lacrymarum, assiduitatem precum quorumlibet quamvis peccatorum ; si tamen laverint a malitia cor, dissolverint colligationes impietatis, solverint fasciculos deprimentes, dimiserint qui fratri sunt liberos, et omne opus diripuerint. Data est ei potestas in cælo et in terra, quæ posse potestas est, in manibus ejus vita et spiritu nostri, et oculi omnium Christianorum in eam sperant, et ipsa dat eis escam gratiæ, qua plena est, in tempore opportuno.

(68) Hujus antiphonæ auctorem fuisse Hermannum Contractum, monachum Benedictinum, pluribus probat Wion Ligni Vitæ, lib. v, cap. 105, variis recentiorum adductis testimoniis, quibus hic contextus nonnihil adversari videtur ; nam Hermannum sancti nomine insignitum nullibi lego. Præterea Joannes Eremita, lib. II Vitæ S. Bern., num. 7, refert S. Bernardum « voce angelica audivisse decantari antiphonam *Salve Regina*, ex integro usque ad finem : quam cordetenus et postea scripsisse, atque D. papæ Eugenio transmisisse refertur, inquit, ut ex præcepto auctoritatis apostolicæ per ecclesias solemniter haberetur... Quod et factum est, » etc. Quo ex loco angeli istius orationis auctores dicendi essent ; ad quod alludere videntur alia hujus Sermonis verba superius relatis proxima, « A summis labiis Canticum istud effusum venit. » Paulo aliter hanc historiam refert Albericus in Chronico ad ann. 1130, ubi commemorat S. Bernardum Divione apud S. B. benignum aliquando hospitio exceptum, « quam, inquit, abbatiam semper dilexit, eo quod mater sua ibi sit sepulta, audivisse ante horologium circa altare ab angelis antiphonam *Salve Regina* dulci mo-

2. Levemus ergo, fratres, cor nostrum cum manibus ad eam, et appropinquemus ei passibus amoris, immolantes ei hostiam laudis reddentes ei vota nostra de die in diem, de hora in horam, dicentes assidue : « *Salve, Regina misericordiæ.* » Quis mihi digne hujus carminis reserabit sacramentum ? quis mihi digne explicet tam insolitæ salutationis exordium ? Origo fontium et fluminum, mare, virtutum auctrix, est scientiarum scientia sanctarum Maria : quia sicut sol universa cæli lumina præcellit prærogativa claritatis eximie ; sic ipsa totam rationalem creaturam post Filium præcellit splendore virtutis ac scientiæ. Ad eam non incongrue pertinere dicimus, quod scriptum est : Quam bona Domina Israel his qui recto sunt corde ! (*Psal. LXXII, 1.*) Qui recto corde, et recte in omnibus consentiunt, hi recto sunt corde ; his Advocata nostra, sola bonitate sua agente, præsentis suæ tantam plerumque copiam exhibet, et quam sit orabilis, exhibitione impertitæ gratiæ docet, ut innovati spiritu proclamant per consolationem experientiæ, « *Salve, Regina misericordiæ.* » In his intelligentia non capit, nisi quantum experientia sapit. Sola unctio Spiritus docet hæc. Plus valet hic júbilus cordis, quam strepitus oris ; motus gaudiorum, quam sonus laborum ; consonantia voluntatum, magis quam vocum. Pro hujusmodi dicere cantum duxi : Quis mihi carminis hujus reserabit sacramentum ? Quis pro raro dici solet. Rara siquidem avis in terra, tantam promereri familiaritatem in oculis majestatis, quatenus experientia indultæ gratiæ præsentiam illius agnoscens quis valeat exultans dicere : « *Salve, Regina misericordiæ.* » Juste Regina mundi, et Regina cæli dicitur, per quam utriusque Creator et Rector generatur.

3. Verum quo pacto dicitur « *Regina misericordiæ,* » cum misericordia non substantia sit sed pietas supernæ clementiæ, vel affectio benigna rationalis creaturæ ? Metonymice ergo poterit intelligi, hoc est per efficientem id quod efficitur : ut opus misericordiæ pro-

dulammine decantari, primoque credidisse fuisse conventum ac dixisse abbati die sequenti : *Optime decantastis antiphonam de Podio hac nocte circa altare B. Virg.* Dicebatur autem *Antiphona de Podio*, eo quod Haimerus episcopus Podiensis eam fecerit.... Unde in quodam capitulo generali Cisterc., veniam suam accepit, qualiter hæc antiphona ab omni Ordine reciperetur, quod et factum est. » Haimerus seu Aymarus, Ademaruse, fuit episcopus Ancienensis, beatæ Virginis in primis cultor, tempore Urbani papæ II. Verum a Guillelmo Durando in *Rationalis* lib. iv, cap. 22, Petrus Compostellanus episcopus hanc antiphonam composuisse perhibetur, quod etiam asserit Claudius a Rota in notis ad pseudo Liutprandum. Idem auctor ibidem etiam asserit, quatuor hosce Sermones a Bernardo archiepiscopo Toletano editos fuisse. At cum quædam ex S. Bernardi sermone 16 in Cantica de verbo referantur in sermone 3, non possunt hi sermones ascribi Bernardo Toletano, qui ante S. Bernardum, id est Gregorii VII pontificatu ad finem sæculi XI floruit.

miseriordia **723** intelligatur. Opus misericordiae, reparatio naturae. Misericordia Domini plena est terra viventium et morientium. Quod Angeli creati, quod confirmati, homines plasmati et reparati, misericordiae est, quae ab aeterno et usque in aeternum primordialis ipsa causa omnium, et causalissima causarum. Effectus ejus et opus salvandorum, salus haec est adoptio filiorum Dei: quomodo Regina Sancta sanctorum, cujus virginalis partus eorum esse omnium. Regina, gloriae nomen et honoris, magnificentiae et decoris, dulcedinis ac pietatis, amoris et magnificentiae, sublimitatis et potentiae, gubernationis et justitiae, defensionis et gratiae. Sancta sanctorum haec omnia nobis, et pro omnibus nobis cui decantamus assidue: « Salve, Regina misericordiae. » Possumus etiam sic intelligere, quod « Regina misericordiae » dicitur, ut soli tribuamus divinae misericordiae si non meritis, quod super omnem creaturam ipsa sanctitate ac dignitate praecellens, reginae vocabulo et honore sublimatur amplius. Etiam in hoc convenienter vocatur « Regina misericordiae, » quod divinae pietatis abyssum cui vult, et quando vult, ac quomodo vult, creditur aperire, ut quivis enormis peccator non pereat, cui Sancta sanctorum patrocinii sui suffragia praestat. Eapropter dicamus omnes, dicamus singuli, dicamus omnes, dicamus assidue: « Salve, Regina misericordiae. » Sequitur:

4. « Vita, dulcedo, et spes nostra, salve. » Ordo pulcherrimus. Dulcedinem vita praecedit, spes sequitur. Non enim sapis nisi vivas, nec sperabis nisi vivas et sapias. Et sapor sedes est dulcedini, gustus sapor. Brevitati studendum statuimus, et ideo de vario vitae statu dicere supersedemus. De illa vita hoc in loco dictum esse credimus, de qua Joannis Evangelium loquitur: *Qui manducat me, et ipse vivet propter me. Quidni vivat, qui vitam manducat? Ego sum, inquit, vita (Joan. vi, 47-60): et, Beatus qui manducat panem hunc in regno Dei (Luc. xiv, 15), quod intus est. Regnum Dei charitas, gaudium, pax. Et vita, et panis, et charitas unum sunt. Magnae deliciae charitas, quae foras mittit timorem. Qui manet in hac, et manducat eam, et manducatur ab ipsa. Ipsa est quae pascit inter lilia, pascit et pascitur, et nos, et a nobis. Quomodo, inquis? Si diligit Deus nos, in se trajicit nos, et e converso. Cibus iste charitas Dei, et Deus virtutum, et scientiarum fons, vitam praestat animae, quae nunc est, et futuram. Et haec nobis Sancta sanctorum metonymice, scilicet quae et vitam hanc nobis peperit, et precibus infundit. Haec est de qua dicit Apostolus, *Mihi vivere Christus est (Philip. i, 21): et, Vivit in me Christus (Galat. ii, 20). De hac in Deuteronomio circumcisione carnali: Et erit vita tua pendens ante oculos tuos, et non credes vitae tuae (Deut. xxviii, 66). Vita haec dat dulcedinem, sed seipsam de seipsa. Si inveni gratiam in oculis tuis, ait Moyses, ad plenitudinem gratiae ostende mihi te ipsum. Et e contra: Ego omne bonum ostendam tibi (Exod. xxxiii, 13, 18, 19). Unum petiit, et repromissa est omnimoda plenitudo. Quid tam diversum, quam unum et omnia? Sono di-**

versum, re unum, diversum pronuntiatione, unum identitate.

5. Deus ergo omne bonum, et summum bonum: etiam dulcedo, et dulcedinis genus generalissimum. *Qui edunt me, adhuc esurient, inquit, et qui bibunt me, adhuc sitient (Eccli. xxiv, 29; Joan. vi, 35). Quare? Quia bonus et dulcis. Bonus Deus Israel rectis corde: sed et dulcis, et rectus. Nec bonitas, nec justitia sine rectitudine. Qui bibit de illa, sitiet iterum; de ista qui biberit, fiet in eo fons aquae salientis in vita aeternam. Siquidem apud ipsum fons vitae, et ipse fons vitae, etiam fluminis impetus qui laetificat civitatem Dei. Esto civitas Dei, et laetificabit te impetus hic. Parat enim in dulcedine sua pauperi Deus. Fractus enim dulcis gutturi, et guttur ejus suavissimum, ineffabilia omnia. Hic calculus est, quem nemo scit, nisi qui accipit. Sunt enim in illa internae festivitatis gaudia; quae quotidie mentibus nostris per inspirationem sui amoris imprimit interna, et aeterna dulcedo. Nota, inquit, feci vobis omnia quaecunque audivi a Patre (Joan. xv, 15): et ad Moysen, Omne bonum ostendam tibi (Exod. xxxiii, 19). Omnia quae audivit a Patre, et quae promittit Moysi, unus denarius est, qui promittitur laborantibus in vinea (Matth. xx), et una illa quam petiit David (Psal. xxvi, 4), et unum illud quod necessarium est (Luc. x, 42). Mel est quod sugit Israel de petra, et oleum de saxo durissimo (Deut. xxxii, 13). Gaudium est quod nemo tollit (Joan. xvi, 22). **724** Osculum est, de quo scriptum est: *Osculetur me osculo oris sui (Cant. i, 1). Internae suavitatis gustus ac dulcedo est, et manna absconditum, et thesaurus absconditus in agro, cui comparatum omne dulce, amarum; omne decorum, foedum; omne jucundum, triste; omne pretiosum, vile; sordidum omne, quod desiderabile est in oculis amatorum mundi fluentis. Nam pretiosam margaritam datis omnibus terrenarum rerum delectamentis Sancta sanctorum comparavit, et nobis in Filio suo preparavit, et preparat semper interventu suo nobis orantibus oleum effusum dulcedinis hujus. Non erit ab re, sed valde optimum, si ipsam Reginam misericordiae, vitam et dulcedinem nostram dicamus, qui minus experti adhuc vitae hujus ac dulcedinis sumus, sed per ipsam speramus nos posse consequi, quidquid totius bonitatis factor dignatus fuerit gratiae nobis impertiri.**

6. Sequitur: « Spes nostra, salve. » Spes est in virtute, quasi scintillatio in fomite. Sine fomite durare non potest scintillatio. Subtrahe fomitem, interit, emoritur; subministra, vivet. Haud secus spes ruit sine fundamento, sine pabulo moritur, inedia deficit, exstinguitur sine nutrimento, arescit succisa radice. Spes enim sine vita virtutum et devotionis dulcedine non est spes, sed praesumptio. Inter timorem et securitatem spes media est: et est spes incerti nomen boni. Vita et dulcedo exterminant faciem timoris, securitati dant fortitudinem, dant decorem. Eapropter dicit Deo, *Singulariter in spe constituisti me: et, In pace in idipsum, dormiam*

et requiescam (Psal. iv, 9, 10). Est enim fulcita floribus, et stipata malis charitas illius, quæ foras mittit timorem, et dicet: *Læva ejus sub capite meo et dextera ejus amplexabitur me* (Cant. ii, 6). Læva, comminatio supplicii: dextera, promissio regni. Inter has spes cubat in molli strato charitatis: vita et dulcedo sternunt hoc. Et hoc est medium illud in ferculo Salomonis, de quo Scriptura ait: *Media autem charitate constravit* (Cant. iii, 10). Vides nunc sublimitatem carminis hujus. Primo ponit vitam, quæ est in integritate virtutum: secundo, dulcedinem spiritualium gaudiorum: deinde spem inferi æternorum. Omnia hæc Regina misericordiæ, Domina mundi, Regina cælorum contulit mundo, Virgo virginum, Sancta sanctorum, lumen cæcorum, justorum gloria, peccatorum venia, desperatorum reparatio, deficientium fortitudo, salus orbis, speculum totius integritatis: ipsa intercedat pro peccatis nostris, præstante Domino Filio ejus unico, cujus regnum et imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

Si linguæ centum resonarent, oraque centum,
Ferreæ vox mihi (69), nil, Maria, tibi dicere dignum
Possum, Stella maris quæ Virgo beata vocaris.

1. O quam te memorem, Virgo? quibus laudibus efferam? Infandissima lingua mea, quæ coinquinata est cum mortuis, incircumcisa labiis, nec purgata igne altaris: inquietum malum, habens in naribus spiritum, rimis effluens undique: quid dignum laudis laudibus tuis poterit immolare? Elevata est magnificentia tua super cælos, et super omnem terram gloria tua, ita ut nec in cælo inveniatur creatura quæ tuam digne laudare queat magnificentiam; nec in terra sit, quæ gloriam tuam exprimere valeat. Nemo enim nec in cælo, nec in terra inventus est dignus aperire librum prærogatarum tuarum, et digne solve septem signacula ejus. Plenitudinem gratiæ adventum Spiritus sancti in te, virtutis Altissimi obumbrationem, Verbi conceptionem, quod sine gravamine gravida, sine dolore puerpera, virgo pariter et fecunda, quis enarrabit? Viri divitiarum multi, de civitate Domini virtutum, miserunt manus suas ad hæc fortia; et tamen altitudinem divitiarum harum ad liquidum comprehendere non potuerunt, quia investigabiles viæ istæ, et inscrutabilia universa. Conati sunt, et non datum est ultra. Dum adhuc ordirentur, succisi sunt. Quis enim loquetur potentias has Domini, auditas 725 faciet omnes laudes ejus? Et si digne nullus, quisque tamen pro viribus:

*Pro se quisque viri summa certabat opum vi,
(VIRGIL. Æneid. lib. XII, vers. 552.)*

ut ait quis. Denique currebant omnes in odore unguentorum tuorum. Trahe et nos post te, o Sancta sanctorum, et ostende lumen miserationum tuarum. Sub umbra alarum tuarum nos protege.

2. « Ad te » enim « clamamus exsules filii Evæ. » Secunda carminis hujus, quod explanandum assumpsimus, incisio hæc est, quod in modum dramatis

PATROL. CLXXXIV.

nobis videtur esse compositum. Varius enim diversarum personarum affectus hic loquitur: hic perfectorum, et adhuc in melius proficientium status invenitur. Vita siquidem quæ animatur integritate virtutis, suavitas internæ dulcedinis, sanctæque spei tanta præsumptio, quid nisi fructus Spiritus sunt, et attractiones virtutis? Emeritorum militum donativa sunt hæc, et diurni certaminis merces accumulata. At deploratio exsilii, patriæ desiderium, originalis peccati pœnalis punctio, incipientium, seu proficientium indicia sunt. Puta vitæ hujus exsilium, fucum vanitatis: patriam, solidum veritatis. Fucus vanitatis, nitor gloriæ temporalis: solidum veritatis, immobilis cognitio æternitatis. Fucus vanitatis, splendor arridens creaturæ visibilis: solidum veritatis, inextinguibile lumen internæ dulcedinis. De hac patria quidam sapiens ait: « O Veritas, exsulum patria, exsilii finis, video te, sed intrare non sinor, indignus admitti, peccatis sordens. Quousque odoramus et non gustamus, proficiscentes ad patriam, et non apprehendentes; suspirantes, et de longe salutantes? »

3. Primus itaque homo ad hoc conditus fuerat, ut si non peccasset, per contemplationis præsentiam vultui Creatoris semper assisteret, et solidum veritatis agnosceret, agnitum amaret, amatum teneret, tenendo frueretur, semper que ei adhærendo qui immortalis est, etiam vitam ipse sine termino possideret. Verum enim et summum bonum hominis, plena videlicet et perfecta agnitio Creatoris. Sed circumscriptus astutia serpentis, et deceptus fuco vanitatis, specie videlicet creaturæ visibilis, ab Jerusalem in Jericho descendit, fontem veritatis deseruit, affectum pulchritudini rerum inclinavit: et statim ignorantie cæcitate percussus foras venit, et ab intima luce contemplationis factus est vagus, et profugus super terram. Vagus scilicet per inordinatam concupiscentiam, profugus per peccatricem conscientiam; quia mentem, quam divinum auxilium deserit, quæcumque tentatio impetierit, subvertit. Cor ergo hominis, quod prius divino amori affixum stabile persistit et unum amando, unum permansit, postquam per desideria terrena defluere cœperit, quasi tot sibi in exsilio mansiones statuit, quot sibi in co delectationes invenit. Sicque fit ut mens quæ pulchritudinem, dulcedinem, pacem, securitatem, ac perpetuitatem primæ lucis amare nescit, nunquam valeat esse stabilis: quia gaudium permanens in his quæ in fuco vanitatis amplectitur, non inveniens, dum se semper desiderio extendit, sequens quo assequi non valet, fluctuans in exsilio nunquam requiescit. Modo valvis oculorum elapsa, curiosos intuitus pascit, et rerum immensitatem in massa et mole considerat: modo rerum pulchritudinem in situ et motu, specie et qualitate investigat: modo rerum utilitatem per necessaria, commoda, apta et grata, pertentat. Nunc

(69) Imitatur Virgil. Æneid. lib. vi, vers. 625, 626.

quoque naribus erumpit, et per olfactum odoris varii suavia oblectamenta requirit. His pasta, aurium per organa procedit, et dulce melos, harmonicæ, organicæ, arithmeticæ disciplinæ capta per auditum introrsus trahit. Tactu quoque subilia, levia, et lema palpando discutit, et in aula memoriæ palpando desiderata reponit. Nec minus gustu faucium prælibat varietatem saporum. Hos hædos suos mens quæ se ignorat et Deum, pascit juxta tabernaculum pastorum per res temporum et temporalium vanitatum, mendicans ex ea quæ præterit figura hujus mundi, unde suam famelicam curiositatem aliquatenus consoletur. Comparata est enim jumentis insipientibus, et similis facta est illis; quia cum in honore esset, non intellexit quod limus esset, honoris fastigio delectata. Hinc nascitur in exilio vanitatis motus sine stabilitate, labor sine requie, cursus sine perventione; **726** ita ut semper inquietum sit cor, donec ad patriam veritatis redire cœperit; egens, et de siliquis porcorum satiari desiderans, quousque ad Patris domum suspiraverit, ubi mercenarius abundat panibus, et omnes domestici vestiti sunt duplicibus.

4. De hoc exilio, o Sancta sanctorum, « ad te clamamus exsules filii Evæ, » ut interventu tuo, ducatu tuo, adjutorio tuo possimus ad cubiculum veritatis repatriare. Scimus procul dubio quia nil amplius habet homo de universo labore suo, quo laborat sub sole, nisi vanitatem: et tamen pravæ consuetudinibus nexibus irretiti, per nos redire non possumus in veritatis libertatem. Non dicimus autem in hoc loco veritatem, cognitionem esse Dei, et ejus quæ secundum pietatem est scientiæ; sed medium illud purum et nudum ac solidum, quod est in virtutis amore. Quamvis enim definiant auctores reparationem hominis esse cognitionem veritatis et amorem virtutis, perfecta tamen virtus non est sine cognitione veritatis, nec veritas sine amore virtutis. Vanus est qui in vanitate est, aut in vanitate curiositatis, aut erroris. Vanitas curiositatis procedit a vanitate mutabilitatis, et generat vanitatem mortalitatis. Prima, causa peccati; secunda, peccatum; tertia, pœna peccati. Prima est in his quæ propter homines facta sunt; secunda, in his quæ ab hominibus facta sunt; tertia, in his quæ in hominibus sunt. Alia est in conditis rebus; alia, in mentibus; alia, in corporibus. Vanitas erroris est in omnibus quæ fidei catholicæ et sanæ doctrinæ contraria sunt, et religionis disciplinam in illo solido veritatis, quod velle et nolle hominis inter angustias parum et nimis coarctat, non contingunt. Vanitas hæc omnia sunt, qui se amplectentes decipiunt, et ad veritatem æternitatis non perducunt. In hoc exilio omne pene genus hominum ab initio usque ad adventum Reginæ cœlorum peregrinari delectabatur, et veritatis patriæ suspiriis nullis seu desiderio recordabatur. Ipsa prima viam aperuit ad patriam; et Veritatem, quæ vera patria est, mundo generans dedit omnibus manifestam.

5. Eapropter et nos, o Regina misericordiæ « ad te clamamus exsules filii Evæ. » Clamor est alius oris, alius cordis. Clamor oris alta vociferatio: clamor cordis valida et supplex ad Deum intentionis directio. Deus intus, homo foris. Ad eos qui foris sunt, clamor oris: ad Deum et qui cum eo intus sunt, clamor cordis. Intus ubi? In spiritu. Qualiter, inquis? Duobus modis. Quibus? Cognitione et amore, revelatione ac devotione, scuto et calido. Modis his Deus cor inhabitat, non solus tamen. Ubi enim fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ (*Matth. xxiv, 28*). At quid? Ut renovetur sicut aquilæ juvenus cordis. Ibi et illa aquila grandis magnarum alarum Sancta sanctorum innocentia, et æquitas exaudit invocata, si clamoribus occultis assidue fuerit excitata. Et nos adhuc filii Evæ transgressores, filii inobedienciæ, filii matris antiquæ, ad te clamamus, Regina misericordiæ. Revertere visitans in nobis naturam tuam: revertere ostendendo eam, quam in Christicolis habes charitatem tuam: revertere per singularem in nos a Deo datam potestatem tuam: revertere per eam, quæ tibi specialiter infusa est in plenitudine gratiæ, prærogativam tuam, ut intueamur te, non talem qualem desiderant Angeli prospicere, dicentes, *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te* (*Cantic. iv, 7*); sed intueamur te, largientem beneficia, conferentem, remedia, medentem contritis corde, ponentem fortitudinem lugentibus Sion, dantem coronam pro cinere, oleum pro luctu, pallium laudis pro spiritu mœroris. Nec mediocris visio ista, piam te et deprecabilem experiri, mœrentiumque suspiria munere gratiæ consolari. Sonet hæc vox tua in auribus nostris. Vex hæc tua dulcis, et hæc facies tua decora. Nam in illo decore te videre, quo induit te Dominus fortitudinem, et præcinxit te, non est hujus temporis, nec temporis vitæ nostræ vitiorum fetore sordentis. Stola immortalitatis te indutam videre, Domina, indigni sumus: ostende nobis faciem miserationum tuarum, et salvi erimus. Quod ipse nobis præstare dignetur, cujus regnum et imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum. Amen.

727 SERMO III.

D In freta dum fluvii current, dum montibus umbrae
Lustrabunt convexa, polus dum sidera pascet,
Semper honos nomenque tuum laudesque mane-
(bunt 70).
Spes mea, Virgo pia, o Virgo sacra, Virgo Maria!

1. Et non amplius? Amplius multum, et per omnem modum. Nam in æternum et ultra non deficiet laus tua de ore hominum, etiam et Angelorum. *Cæli enarrant gloriam Dei*. Et quæ major est omni gloria Dei, quam ineffabilis plenitudo cæli? B nos cum ipsa, id est cum Angelis et Archangelis, cum Thronis et Dominationibus, cumque omni militia cœlestis exercitus, hymnum gloriæ Sanctæ m-

(70) Virg. *Æneid. lib. 1, vers. 611-614.*

n canimus. Illi gloriam; nos hymnum gloriæ. **A** oriam, quam præsentem vident, in júbilo corvicem enarrant: nos hymnum tantummodo, id est memoriam eruclamus abundantie aïs tuæ. *Et opera manuum ejus annūtiat firmamentum* (Psal. xviii, 2). *Fiat, inquit, firmamentum et dividat aquas ab aquis* (Gen. 1, 6). Omnibus nentis firmius firmamentum, tu Domina; quæ quem cæli cælorum capere non poterant, cetera concepisti, portasti et non defecisti; genuisti, i, pavisti, mammasti et educasti. Tu in medio um divisisti aquas ab aquis, affectus videlicet orum ab affectibus temporalium. Tuam enim m pertransivit gladius, ut revelentur ex muldibus cogitationes (Luc. 11, 35). Posuit in hoc nento Deus solem et lunam, Christum et Ec**B**m; et stellas, prærogativas gratiarum multas. mus Dominum in sanctis ejus. Firmitas, roet constantia, et fortitudo mentis ejus, quia i contempsit gloriam, carnis calcavit illece- Virtus est Altissimi, de qua scriptum est: *Et s Altissimi obumbrabit tibi* (Luc. 1, 35).

Non solum autem cælum et firmamentum, Do- rerum intelligitur, sed aliis nominibus conve- ãr appellatur, et rerum vocabulis designatur. abernaculum Dei, ipsa templum, ipsa domus, trium, ipsa cubiculum, ipsa thalamus, ipsa ã, ipsa filia, ipsa arca diluvii; arca testamenti, aurea, ipsa manna, virga Aaron, vellus Ge- s, porta Ezechielis, civitas Dei, ipsa cælum, C terra, ipsa sol, ipsa luna et stella matutina, a ipsa et lucerna, tuba et mons, fons quoque rum, et lilium convallium; desertum ipsa, et repromissionis lacte et melle manans, stella , navis quoque, via in mari, sagena, vinea, arca, horreum, stabulum, præsepe subjugale, teca, aula, turris, castra, acies, populus, re- t, sacerdotium. Ovis est, pasqua est, parad- est, palma est, rosa est, fluvius est, potus est, nba est, columna est, vestis est, margarita est, elabrum est, mensa est, corona est, sceptrum anis est, oleum est, vinum est, arbor est, virga œdrus est, cypressus est, platanus est, cinna- tum est, balsamum est, myrrha est, thus est, D est, nardus est, crocus est, fistula, calamus, orax est, soror et mater est. Et ut breviter ludam, de hac et ob hanc, et propter hanc s Scriptura facta est, propter hanc totus mun- factus est, et hæc gratia Dei plena est, et per homo redemptus est, Verbum Dei caro factum Deus humilis, et homo sublimis.

Ad te ergo tantam ac talem, Domina rerum, sta sanctorum, Regina cælorum, « suspiramus, entes et flentes in hac lacrymarum valle. » Ter- ræc positura carminis hujus est, quod explanan- assumpsimus. Suspiria, gemitus et fletus com- ctionis sunt species seminum justitiæ. *Seminate s, inquit, ad justitiam: metite spem vitæ, et illu- ste vobis lumen scientiæ* (Ose. x, 12). *Euntes*

ibant et flebant, mittentes semina sua (Psal. cxxv, 6). Suspirium, vox inarticulata, gementium gemitus, dolentium fletus, has sedes habent. Tria sunt hæc quæ bene gradiuntur in irriguo inferiori, et quar- tum quod feliciter incedit, vallis scilicet lacryma- rum: sedes irrigui superioris hæc est (Josue xv, 19). Verus Caleph dat utrumque filie suæ asello resi- denti. Et si tu aspiras ad hæc, comprime motus ir- rationabiles **TSE** sensualitatis et corporis motu rationis. Abscinde a te concupiscentiam carnis, ocu- lorum, potestatis et honoris. Abjice mundi pompam et sarcinam, edoma carnem disciplina spiritus, in arctum tua desideria constringe, non abeas in con- silio impiorum, in via peccatorum non stes, in ca- thedra pestilentiæ non sedeas (Psal. 1, 1). Appre- hende humilitatem, ut sis pauper spiritu; ferales corrige mores, et esto mitis. Tunc transito Jordane ingredieris terram repromissionis, quæ est com- punctionis. Sic in tertio loco octo beatitudinum di- citur: *Beati lugentes, quoniam ipsi consolabuntur* (Matth. v, 5, et Isa. lxi, 2).

4. Quarto die resuscitatus est Lazarus: quarta vigilia venit ad discipulos Jesus. Et tu fac tibi vigi- lias quatuor, ut resusciteris et veniat ad te Jesus: duas timoris, pudoris duas. Cogita Deum creatorem tuum, cogita benefactorem, cogita patrem, cogita dominum. Ad singula reus es (71), plange ad sin- gula, ad singula evigila, et singulorum horum sin- guli intellectus, quasi singuli in mente dies sint, in quibus quasi Lazarus mortuus eras, quasi fetebas. Dum per singulos lacrymaris, quasi in quarto resus- citaris. Primum et ultimum extinguunt timorem: media duo, pudorem. Pater sane non metuitur, cum pater sit: patris est semper misereri et parcere. Paterna vox est: *Percutiam, et ego sanabo* (Deut. xxxii, 39). Non est proinde quod a Patre formides. Si quando ferit emendat, non vindicat. At cogitan- tem quod patrem offenderis, est certe quod pudeat, etsi non quod terreat. Voluntarie te genuit verbo veritatis (Jacob. 1, 18); deinde non pepercit Uni- genito, ut prosit genito (Joan. iii, 16). Ipse quidem patrem ita exhibuit se tibi, sed non tu illi æque fi- lium. Qua fronte attollis jam oculos ad vultum pa- tris tam boni, tam malus filius? Pudeat indigne ges- sisse generi tuo: pudeat tanto patri vixisse degene- rem. Exitus aquarum deducant oculi tui, operiat confusio faciem tuam. Vultum tuum pudor suffun- dat, occupetque caligo: deficiat in dolore vita tua, et anni tui in gemitibus. Proh dolor! quem fru- ctum habuisti in illis, in quibus nunc erubescis? Si in carne seminasti, de carne messuisti corruptionem. Si mundus ipse transit, et concupiscentia ejus, con- fundere ad illam vocem quæ dicit: *Si ego pater, ubi honor meus?* (Malach. 1, 6.) Hoc de honore patris. Nunc ad beneficia veniendum. Ut alia innumera ta- ceam, hujus corporis victum, et usum temporis hujus et super omnia sanguinem dilecti Filii sui

(71) Hæc et sequentia ex Sermone 16 S. Bernardi in Cantica

clamantem de terra; pudeat ingratitude. Quid retribuisti Domino pro omnibus quæ retribuit tibi?

5. Ad timorem quoque veniamus. Si pudor minus partes suas exsequitur, excitetur ut excitet. Sepone pia vocabula benefactoris et patris; ad austeriora convertere. Nam qui legitur *Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis* (II Cor. I, 3); legitur nihilominus *Deus ultionum Dominus* (Psal. XCIII, 1), et legitur *terribilis in consiliis super filios hominum* (Psal. LXV, 5). Quod pater est, quod beneficus est, tibi est: quod Dominus ac Creator, sibi est. Etenim propter semetipsum fecit omnia (Prov. XVI, 4). Qui ergo quod tuum est, tibi defendit et servat; putas, principatus sui non requiret honorem? Requiret usque ad novissimum quadrantem; requiret et retribuet abundanter facientibus superbiam (Psal. XXX, 24). Requiret a redempto servitium, honorem et gloriam ab eo quem plasmavit. Esto quod dissimulet, et pater ignoscat beneficus, sed non dominus et creator. Pensa cujus formidinis et horroris, tuum atque omnium contempsisse factorem, contempsisse Dominum majestatis. Tanget montes, et fumigabunt et tan tremendam majestatem audet irritare vilis pulvis, uno levi flatu dispergendus, et minime colligendus! Time gehennam, time judicis vultum. Contremisce ab ira potentis, et facie furoris ejus, a fragore ruentis mundi, a conflagratione elementorum, a tempestate valida, a voce archangeli, et a verbo aspero. Contremisce a dentibus bestię infernalis, a ventre inferi, a rugientibus præparatis ad escam. Time vermem rodentem, ignem torrentem, fumum et vaporem, et sulphur et spiritum procellarum: time tenebras exteriores, et dicito, *Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum* (Jerem. IX, 1), et præveniam fletibus fletus, et stridores dentium, et manuum pedumque dura vincula, et pondus catenarum prementium, stringentium, urentium nec consummentium? Heu! mater mea, cur me genuisti filium doloris et amaritudinis, indignationis et plorationis?

6. Qui sic afficitur duplici metu isto et duplici pudore, quatuor vigiliis facit in mente, seu quatuor diebus intus illustratur, in quorum quarto quasi Lazarus quatruiduanus resuscitatur. Et sicut de uno fonte paradisi oriuntur quatuor flumina, quæ irrigant terram (Gen. II, 10-14): sic quatuor affectiones istæ ortæ de uno fonte compunctionis plenitudinem consumunt [fort. consummant] irrigui inferioris. Pariunt enim suspiria, gemitus et fletus, quæ dum pro defectu virtutum aguntur, dicuntur irriguum inferius. Superius autem irriguum, est vallis lacrymarum. Pinguis infusio hæc cœlitus irrorata, nec extorta, nec coactitia: pluvia voluntaria est, quam segregavit Deus hæreditati suæ (Psal. LXVII, 10). Aquæ istæ sunt quæ egrediuntur de templo a latere dextro (Ezech. XLVII, 1), et fluunt impetu de Libano (Cant. IV, 15), fluunt etiam de fonte paradisi in quatuor capita. Paradisus conscientia justus est, quam non urit cura pungens, nec

culpa remordens, quam non attenuat sensus egeus, quam non grandinant corporearum rerum irruentia phantasmata; fide florida, virtutibus fructifera, opinione odorifera. Hujus medio fons oritur, dum virtus integritate solidatur. Hæc deinde dividitur in quatuor capita: justitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam. Justitia fodit in altum, et quærit aquas irrigui superioris; prudentia invenit, fortitudo vindicat sibi, temperantia possidet. Justitiam dico esse genus ad omnia præcepta Dei: prudentiam divinarum humanarumque rerum scientiam: fortitudinem, vigorem mentis inter adversa et prospera erectum: temperantiam, inter velle et nolle, nosse parum et nimis, citra et ultra discretionem. Legitime hæc custodita perfectum faciunt virum, cupientem dissolvi, et esse cum Christo, qui dicat: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est!* (Psal. CXIX, 5) et, *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum* (Psal. XLI, 3). Fons iste fons patens est domus David in ablutionem peccatoris et menstratæ (Zach. XIII, 1). Hic est fons quem foderunt principes multitudinis, quos commemoravimus, justitia scilicet, fortitudo, et temperantia in datore legis, id est compunctione; et in baculis suis, id est in vigore solido perfectæ integritatis.

7. Mens itaque a vitiis purgata, Deum sitiens jugiter, et ipsius adventum in se suscipiens, frequenter delectata tantæ suavitatis inenarrabili dulcedine, quia pro velle suo semper eam habere minime valet, miro dolore afficitur; et hæc ei consolatio, ut præ ejus desiderio jugi lacrymarum pane pascatur. Fit itaque vallis lacrymarum, dum de se humiliter sentiens, affatim abundat ubertate fletuum. Et habet hoc irriguum superius, quo mortua mundo suaviter et dulciter pascitur, quia per irriguum inferius emundata jam cœlestium contemplatione ineffabiliter delectatur. Hæc duo irrigua, duæ olivæ sunt, et duo candelabra lucentia ante Deum. Sunt hæc duo luminaria, duo altaria, duo exploratores, duo cherubim, duo ostiola, duo ubera, testamenta duo, hirci duo, leones duo, minuta duo, tabulæ duæ, columnæ duæ, sorores duæ, manus duæ, et si quæ sint binaria, quæ his consonantia opinabiliter quæant inveniri. In talibus suspiriis, gemitu ac fletu, ac convalle lacrymarum, « ad te clamamus exules filiæ Evæ, » Domina rerum, Sancta sanctorum, virtus nostra et refugium: decus mundi, gloria cœli, præelecta ut sol, pulchra lunaris ut fulgor, agnosce omnes te diligentes. Audi nos: nam te Filius nihil negans honorat. Et tu salva nos, Domine Jesu, pro quibus virgo Mater te orat (72), cujus regnum imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IV.

Ante, pererratis amborum finibus, exsul
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigris.

(72) Ex Sequentia de B. Virg. secundum Coloniense, et alia quædam Missalia.

Quam tuus e nostro labatur pectore vultus (73)
Virgo Dei genitrix, quem totus non capit orbis.

1. Omnino necessarie. Vultum quidem tuum deprecabuntur omnes divites plebis; quanto magis pauperes **730** plebis? et si pauperes plebis, multo magis egenus et pauper, opprobrium hominum et abjectio plebis. Tibi dixit cor meum: Quæsi vultum tuum; vultum tuum, Domina, requiram: ne avertas faciem tuam a me, ne declines in ira a servo tuo. Ostende faciem tuam, sonet vox tua in auribus nostris, quia vox tua dulcis, et facies tua decora. Vocem tuam audivimus quater in Evangelio, o Domina rerum. Primo, ad angelum; secundo ad Elisabeth; tertio ad Filium, *Fili, quid fecisti nobis sic* (Luc. II, 48)? quarto, item ad Filium, *Vinum non habent* (Joan. II, 3). Quam harum inquirimus? Illam utique, *Vinum non habent*. Necessaria nobis hæc est. Defecit vinum in cadis nostris, vinum scilicet lætificans cor hominis (Psal. cIII, 15). Non causamur de vino in quo est luxuria ((Ephes. v, 18); illud quærimus, de quo propheta, quod germinat virgines (Zach. IX, 17): harum pincerna tu, vexillifera tu. Vexilla regis prodeunt in nobis, te agente pro nobis. Calix in manu tua vini meri, in manu tua, in potestate tua; vini meri, amoris divini. Dic, Domina rerum, dic pro nobis, Filio tuo, *Vinum non habent*. Calix hujus vini inebrians, quam præclarus est! Inebriat, calefacit, acuit, audaces facit et fortes, obliviosos, discretos, somnolentos. Inebriat amor Dei ad contemptum mundi: calefacit, quia ferventes facit: acuit, quia erudit: facit audaces contra adversa, et fortes; a carne, mundo, et dæmonibus invincibiles; obliviosos eorum scilicet quæ retro sunt, et in futura extentos: discretos erudiens ad justitiam; somnolentos ad temporalia, et tædiosos; et ad invisibilia contemplanda pronos et promptos.

2. Hoc vinum lætificat cor hominis. Hoc a te et per te speramus, non solum vinum, sed et panem. Panis enim cor hominis confirmat (Psal. cIII, 15). Panis ille, de quo Scriptura: *Panem angelorum manducavit homo* (Psal. LXXVII, 25). Panis ipse Filii tui dulcis memoria: præsentia ipsius plena tu. Et mensa propositionis duodecim panum numerum duodenarii dedicans. Duodecim panes, duodecim sunt prærogativæ gratiarum, in quibus gratia repleta es, et Dominus tecum. Porro ne de corde meo videar prophetare, tuas has prærogativas Paulus apostolus et nominat pariter et enumerat dicens: *Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, mansuetudo, fortitudo, misericordia, continentia, castitas* (Galat. v. 22, 23). Panes certe admodum splendidi, sapidique. Splendidi, in sua natura: sapidi, in animorum experientia. Denique summe spirituales deliciae hæ sunt. Plus quippe eis confirmatur et delectatur animus, quam ullis carnalibus deliciis corpus. Neque

(73) Virg., Eclog. 1, vers. 61-63.

A vero proveniunt homini a se ipso, imo fructus sunt Spiritus sancti. Proinde, Virgo beata, postquam nuntius celestis te prædicta gratiarum prærogativa perhibuit plenam, mox gratiarum causam subjungens, inquit, *Dominus tecum* (Luc. I, 28). Dominus autem spiritus est. Spiritus ergo sanctus magnificavit facere tecum. Magnificavit, inquam, facere in te duo opera sua. Unum erat, dum dignam te fecit quæ Dei filium concipere posses et parere: alterum, quando ex tua carne sancta ac digna carnem Filii Dei formavit. Fecit proinde te magnam et castam. Magnam plane fecit, ut immensum caperes: castam, quatenus digne contineres. Magnam te fecit humilitate; castam, virginitate.

B 3. Itaque tu sancta, tu es castellum in quod Jesus intravit, habens turrim humilitatis (qui enim se humiliat, exaltatur) et murum virginitatis. Murum certe fortissimum; quippe qui nec ante partum, nec in partu, nec post partum potuit violari. Lapidem muri disciplina tua fuerunt et continentia, sine quibus nunquam constans est virginitatis murus. In te duæ sorores fuerunt Maria et Martha (Luc. x, 38, 39), quæ Dominum susceperunt. Maria fuit intelligentia tua specialis, qua Deum et Dei Filium esse intellexisti quem genuisti. At vero Martha rationalis erat prudentia, qua ei ut Domino Filioque tuo in carne servisti. Tu ergo, Domina, nasus es speciosus, ad quam dicit sponsus: *Nasus tuus sicut turris Libani* (Cantic. VII, 4), *quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium* (Cantic. IV, 4). Nasus duo habet foramina, per quæ spiritum a capite emittit: ita tu, Domina, virginitate et humilitate tua de cælo eduxisti Filium Dei, *Spiritus oris nostri*, dicente propheta, *Christus Dominus* (Thren. IV, 20). Spiritus vero est Dominus **731** Christus: quippe qui ut spiritus oris nostri charitatem calefacit, cupiditatem nostram refrigerat, ad bonam nos voluntatem movit, fide justificavit. Tu ergo nasus Ecclesiæ similis es turri, celsa videlicet dignitate, firma gravitate. Turris es Libani. Libanus mons, qui dicitur Dealbatio, altam præ omnibus signat innocentiam tuam. Innocens fuisti ab originalibus et ab actuariis peccatis. Nemo ita præter te. Unde auctoritas Augustini: « Cum de peccatis agitur, nullam de beata Maria volumus fieri mentionem. Ex eo enim majorem credimus ei collatam virtutem ad vincendum ex omni parte peccatum, quæ concipere et parere meruit eum qui nullum habuit peccatum (Lib. de Natura et Gratia, cap. 36, n. 42). » Ex omni inquit, parte, hoc est, ex parte originalis, et ex parte actualis peccati. Ea ergo sola excepta, cæteri omnes quid dicere possunt, nisi quod ait apostolus Joannes: *Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est?* (I Joan. I, 8.) Ego quoque pia fide opinor, in utero matris tuæ ab originalibus te absolutam peccatis: nec vana est fides, nec opinio falsa. Denique et rationes et auctoritates inveniuntur ista stipulan-

tes. Et quidem ratio sic : Si alii in utero matris fuerunt sanctificati, multo magis tu, mater Domini. Sed Jeremias et Joannes, alter sanctificatus (*Jerem.* 1, 5), alter Spiritu sancto repletus in utero matris leguntur (*Luc.* 1, 64). Ergo et tu, Maria genitrix Dei, quæ sola totam Spiritus sancti gratiam possedisti, quam alii habuere per partes. Te enim angelus Gabriel pronuntiavit gratia plenam (*ibid.*, 28). Tuum odorem longe ante in filio patriarcha Isaac trahebat dicens : *Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni* (*Gen.* xxvii, 21). Tu es ager plenus, plena virtutum, plena gratiarum. Tu protulisti frumentum electorum, quod est etiam Angelorum cibus. Te benedixit Dominus. Te, inquam, benedixit Dominus, ut per te benedictam vita veniret, sicut mors per Evam processerat maledicta. De te secretorum cœlestium conscius Salomon dicit : *Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora consurgens, pulchra ut luna electat ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* (*Cantic.* vi, 9.) Aurora semper noctem sequitur, nox precedit auroram. Quid autem est nox frigida et obscura, nisi originale peccatum, frigidum concupiscentia, obscurum ignorantia? Tu ergo processisti ut aurora lucida et rubicunda, quia superatis originalibus peccatis in utero matris, nata es lucida cognitione veritatis, et rubicunda amore virtutis. Inde est quod nativitatem tuam sanctam sancta Ecclesia festivis celebrationibus honorat, quod alias non faceret. Denique nullius præter te, nisi Domini Filii tui, et Joannis Baptistæ (qui utique sancti nati sunt) colit nativitatem.

4. Cum igitur tam clare auctoritates divinæ tuam ab utero testentur innocentiam, quis ultra dubitet sanctam et immaculatam huic mundo progenitam? Tu es proinde turris Libani cum propugnaculis ædificata. Ab ineunte quippe ætate dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem. Quare delectatio justitiæ, odiumque iniquitatis, cum quibus crevisti, tua fuere propugnacula. His quippe visis, hostibus certe suspecta fuisti. Non enim parum formidabant, ne forte tu esses (quæ et eras) per quam expugnandi erant et damnandi : propter quod et terribilis fuisti eis ut castrorum acies ordinata. Nihil vero omnino proficit inimicus in te, eo quod mille clypei pependerunt ex te, omnis armatura fortium. Denarius solidus millenarius est : siquidem denarius quadratus centenarium perficit. Porro decem sunt præcepta Legis. Primum est : *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies* (*Deut.* vi, 13). In hoc solius Dei præcipitur cultus. Nulli quippe alii servitus, quæ græce latria dicitur, debetur. Siquidem quando dæmonibus exhibetur, idololatria vocatur : quod proximo inhibetur præcepto. *Non assumes nomen Dei tui in vanum.* Ac si diceret : Nulli creaturæ Dei honorem exhibeas, nihil per incantationes aut auguria quæras. Porro speciale obsequium Deo præbetur in observantia sanctarum solemnitatum : unde tertium præceptum contexitur. *Observa diem Sabbati* : quod est, in sacris feriis te exerce, quatenus

per requiem præsentem discas sperare æternam. Ac tria ista ad Deum duntaxat pertinent, qua de re in una solummodo tabula scripta fuerunt. Cæterum cætera ad conversationem hominis cum proximo spectant, quare et ipsa continebantur in secunda.

5. Et primum quidem ad maxime proximos, id est parentes, pertinet : *Honora, inquit, patrem et matrem.* Honoris nominæ non solum subjectionis reverentia, sed etiam subsidii obsequium accipitur. Proinde filii debent honorare parentes, et in bonis obediendo, et temporalia, si opus habuerint, subsidia ministrando. *Non occides.* Id maximum malum est quod proximis potest inferri, ac propterea primo omnium debuit prohiberi. Fit autem homicidium multis modis manu, præcepto, consilio, consensu vel neglectu. Si enim moriturum aliquo modo vivificare valeas et negligis, procul dubio ejus mortis reus teneris. Postea dicit : *Non fornicaberis* (*Deut.* v, 11, 12, 16, 18). Fornicatio alia spiritus, alia corporis. Spiritus fornicatio est, deserto Deo, adhærere diabolo. Unde, *Perdes omnes qui fornicantur abs te* (*Psal.* lxxii, 27). Porro corporis fornicatio, est passim cum meretricibus, vel feminis a legitimis viris absolutis, sola libidinis explendæ causa commisceri. Deinde adjungitur : *Furtumque non facies.* In furto comprehenditur rapina, usura, pervasio, quidquid denique cum damno alterius possidetur. Deinceps ait : *Falsum testimonium ne dicas.* Falsum testimonium, alieni patrocini mendacii proprie dicitur. Verumtamen in hoc loco pro omnibus mendacii partibus verisimile est poni. Denique perjurium, voti solutionem, et generaliter omne mendacium non permittit, qui falsum testimonium nominatim prohibuit. Nonum præceptum est : *Non concupisces proximi tui uxorem.* Ubi nimirum adulterium vetuit, atque abusionem Deo sacratarum. Sponsæ quippe sunt Dei : et utique non minus est Dei sponsam violare quam hominis. Decimum : *Non concupisces rem proximi tui* (*Deut.* v, 19-21). Omnem dolum et circumventionem hoc ultimo vetat præcepto, quibus miseri mortales se invicem decipiunt, bonisque privant terrenis.

6. Hæc decem Legis præcepta suos observatores tanquam clypei muniunt, et a tormentis inferni defendunt quapropter optimi decem clypei sunt. Denarius porro linearis numerus est, solam habens longitudinem, quæ solo duntaxat capitur intellectu. Decem itaque clypeos habet. At si denarius in altum extendatur atque quadretur, centenarium videlicet parit. Eadem quoque ratione si Decalogus post scientiam memoria firmetur, et dilatetur affectu, centum profecto clypei possidentur. Postremo denarius exaltatus atque solidatus millenarium perficit : sic nimirum Decalogum de affectu in bonam producentem operationem, optatos certe mille cœpit clypeos possidere. Non est dubium te benedictam intellectu et affectu, et actu, hunc super omnes mortales Decalogum habuisse et observasse : unde prorsus merito mille clypei ex te dicuntur pendere. Et non solum-

clypei, sed et omnis armatura fortium. Nihil est enim virtutis quod ex te non resplendeat : et quidquid singuli habuere sancti, tu sola possedisti. Lectulus es Salomonis, de quo in Canticis : *En lectu-*

lum Salomonis septuaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi (Cantic. III, 7, 8).

MEDITATIO IN SALVE REGINA.

Est fragmentum cap. 19 part. III Stimuli amoris inter Opuscula S. Bonaventuræ. Quidam putant esse Anselmi Lucensis episcopi, qui ante Bernardum natum devixit. Non ergo Bernardus esset auctor clausulæ hujus antiphonæ, O Clemens, etc., cum ab hoc auctore afferatur.

1. Ad salutandum Virginem primo debeo ejus magnitudinem considerare. Nec enim circa suum Filium amplius potuit elevari, quam ut Mater Dei vocaretur. Admirans ergo magnificentiam Matris nostræ, devote et reverenter dico : « Salve, Regina. » Sub tuo tegmine, Domina, volo de cætero militare : me totaliter dominationi tuæ committo, ut plenarie regas, nihil meæ insipientiæ dimittens de mei regimine. Quidquid enim mihi **733** dimiseris, noveris miserrime destruendum. Sed cum plenus sim miseria a vertice usque ad pedum plantas, et putrefactus; fetorem gravem et horrorem quomodo dignaberis regere, tam nobilis creatura? Quia tu es « Regina misericordiæ, » et qui sunt misericordiæ subditi, nisi miseri? Multum es sollicita de miseris; hos in tuos filios adoptasti, hos regere Domina voluisti: et ideo « Regina misericordiæ » vocaris. Nos ergo miseri tecum de cætero consolemur, tecum amodo, Domina, habitemus, te mentis visceribus amplectamur, quia tu es « vita. » Vita vere, quæ mortem superbiæ humilis vicisti, et nobis vitam gratiæ impetrasti. O certe vita amabilis, vita desiderabilis, vita delectabilis! o vita quæ nutris tuos coelestibus alimentis! Qui enim vult te habere, se affligat, delicias respuat, delicata quæque contemnat : et qui amplius mortificatus fuerit, te amplius possidebit.

2. « Dulcedo. » Vere dulcedo, quæ amaritudinem peccati, impetrando gratiam, expellis, quæ nobis gratiæ dulcorem acquiris, quæ ad suavitatem patriæ coelestis contemplantas introducis. O dulcis Domina cujus sola memoria affectum dulcorat, cujus magnitudinis meditatio mentem elevat cujus pulchritudo oculum interiorem exhilarat, cujus amœnitatis immensitas cor meditantis inebriat! O Domina, quæ rapis corda hominum dulcore, nonne cor meum, Domina, rapuisti? Ubi, quæso, posuisti illud, ut ipsum valeam invenire? O raptrix cordium, quando mihi restitues cor meum? Quare sic corda simplicium rapis? Quare violentiam facis amicis? Nunquid ipsum semper vis tenere? Cum illud postulo, mihi arrides : et statim tua dulcedine consopitus quiesco. Cum in me reversus iterum illud postulo, me complexaris dulcissima, et statim inebrior tui amore : tunc cor meum non discerno a tuo, nec aliud scio petere, nisi tuum. Sed ex quo est cor meum tuo dulcore sic inebriatum, gubernat illud cum tuo, et in sanguine Agni conserva, et in latere Filii colloca. Tunc assequar quod intendo, et possidebo

quod spero, quia tu es « spes nostra. » Sperent ergo in te qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te, Domina. Certe qui sperant in te, mutabunt fortitudinem : assument pennas, ut aquilæ ; volabunt, et non deficient. Quis non sperabit in te, quæ etiam adjuvas desperatos? Non dubito quod si ad te venerimus habebimus quod volumus. In te ergo speret qui desperat : qui deficit, ad te currat.

3. « Salve. » Quis ergo de cætero nos a tui salutatione poterit prohibere ex quo sic es vita, dulcedo et spes nostra? « Salve. » Quis ergo ex quo Regina es nostra, a tua reverentia nos poterit separare vel impedire? Primo es Domina salutanda, ut per te gratia impetretur : secundo, ut per te ad gloriam veniatur. « Ad te. » Ad te vere, quia tu sola Deum genuisti, tu sola interemisti universam hæreticam pravitatem : ad te certe quæ levas nos a sæcibus peccatorum, quæ nos consolaris in cunabulis vagientes, lactas parvulos esurientes, « Clamamus. » Quare non clamaremus, Domina, qui vulnera sustinemus, plagas sentimus, qui inimicis undique circumdamur? Clamamus angustiati, miseriis infinitis oppressi. Clamamus cordis anxietate, stomachi vacuitate, doloris acerbitate, aut forte erga te amoris immensitate. Quare enim obdormis, Domina? Surge, adjuva nos. Clamamus etiam, ut nostram manifestemus necessitatem, quia clamare necessitas nos compellit : quid nos amplius affligis? Si multum tardaveris, vocem amittam clamando, et ad te amplius vociferare nequibo. Heu mihi ! tunc quid faciam, cum nec exaudire me poteris, nec audire? Cito, cito, Domina, subvenias clamanti, ne in manibus deficiam inimici : curre, festina, Domina, et tuum iniquissimum, et infidelissimum servum ad te clamantem parcendo adjuva, et eripe de manu et periculis tui hostis. Si aliud te allicere, Domina, non deberet, nisi quia tuus hostis audet nos tuos servos invadere fraudulenter, deberes ad nos quam citius festinare. Curre, et libera nos, Domina, propter eorum superbiam reprimendam. Curre, ne dicant : Ubi est eorum Domina, de cujus clementia confidebant?

4. Ne mireris, Domina, si clamamus, quia sumus a te nimium elongati. In regione longinqua dissipavimus partem **734** nostram, et ideo « ad te clamamus exsules. » Exsules a patria, exsules a visione divina : et utinam non exsules a gratia, exsules a consolatione materna! O anima, cur non es potius